

*Hoe een ridder, gbenoemt Patroclus, doot de conighinne Mirro,
ende hoe Jason heymelic wech toech, ende hoe dat de stat
den coninck [Eson] ¹ up ghegeven was, ende hoe
Jason mit Medea vereenicht wart. ² [157v]*

[23]

OM ten eynde van deser materien [te comen], ³ soe sullen wij spreken van Medea. ⁴ Smorghens als Medea sdaechs te voeren van den coninck ghing ende van Jason ende Mirro scheydde, als boven gheseit is, de coninck Eson ghing om Medea te zien in de tente die hij haer gheordineert had, want hij bemindese ghelijck zijns selfs dochter, maer hij en vantse niet, noch daer en was man noch wijf die wijste te segghen waer zij bevaren was, dwelc hem verwonderde zeer ende lietse soucken tot veel plaetsen, maer hij en vernam der niet of dan ten eynde van drie maenden alser een bode quam tot hem, die hem seyde tghestant ⁵ hoe Medea Jason, [haeren] ⁶ jonghen soen, ghedoot had, ende in wat schijne dat zijt ghedaen had, ende hoe dat niement en wist waer dat zij bevaren was zint datzij tfayt dede te Pintaquo up tslot. ⁷

1. Ontbreekt in hs.

2. [Gr 158v] [P 21] ¶ Comment vng cheualier. nomme patroclus occist la royne mirro / Comment Iason parti secretement doliferne Comment la cite fu rendue au roy Eson / Et comment Iason et medee se reconcillierent ensemble

3. Ontbreekt in hs. — **Bellaert [1485]**, fol. l4ra: te comen

4. [Gr 158v] [P 21.1] ¶ Our venir a la fin et conclusion de ceste matiere donques reste maintenant a sauoir que

5. seyde tghestant: vertelde

6. Hs.: siinen — tenzij dat met “siinen ionghen soen” ‘zijn kleinzoon’ bedoeld is.

7. le lendemain quant medee se fu partie de lost du roy eson et de la presence de mirro et de Iason ainsi quil est bien au long contenu ou precedent chappitre le roy eson sen alla pour veoir medee en la tente quil lui auoit ordonnee Car Il laymoit comme sa propre fille / Mais Il ne la trouua point ne Il ny ot homme ne femme qui sceust certifier quelle estoit deuenue dequoy Il ot trop grant merueille et la fist querir en plusieurs lieux. Mais Il nen peut auoir quelque nouvelle Iusques au chief de trois mois quil vint vng messaigier pardeuers lui qui le aduertit de la mort du Ienne Iason filz de medee et de Iason le preu Et lui declaira toute la maniere comment medee lui auoit trauerse le [129v] cousteau parmy le cuer / Et comment personne ne sa[u]oit quelle estoit deuenue depuis le cas aduenu.

Om ten eynde vā deser materien soe sullen wy
spreken vā medea smorghene als medea
daerho te voerē vā den coninc ghing en van ia
son ende mīro sghedde als bouē gheset is de
coninc Esen ghing om medea te zien in de tente
die hi baer gheoid mēert had want hi bēnūde se
ghelude zūo selfs dorhter maer hi en bātse niet
noch daer en was mā noch wif die wiste te seg
ghē waer in beuare was Welc hem veiboude
de zee en lietse soude tot veel plaessen maer
hi en bernāde niet of dan ten eynde vā die mā
den alse een bode quā tot hem die hē seyde tge
stant hoe medea iason sūe ioghen soen gbedoot
had En in dat sūme dat zūit ghe dat hi had En
hoe dat mēmet en wist h waer dat in beuare
was zūit dat in tfast dede te pūtaquoyt slot

Oer stont als de coninc Esen de maer verstat
had was hi soe gram dat hi vā rechtter
gramscpe zūi deedere seude En weende vā
groeten medeluden want hi bēnūde hēnt ende
medea mit al zūder harten En zwoer dat het
iason ontghelden soude als pūnparcl zaete
vā al dit quaet En ontboet ter stont alle die vā
olifant dat zūi teghen hem tevelde romē soude
stude waer vā iason and woerde dat hi o gheen
ding teghen zūi vader noch teghen zūi volck
verhten en soude maer hi soude hē doen bidde
dat hi hem mit vreden laten soude Als de coninc

T Er stont als de coninck Eson de maer¹ verstaen had, was hij zoe gram dat hij van rechter gramscepe zijn cleederen sceurde ende weende van groeten medelijden, want hij beminde tkint ende Medea mit al zijnder harten, ende zwoer dat het Jason ontghelden soude als principael zaeck² van al dit quaet, ende ontboet terstont alle die van Olifenen dat zij teghen hem te velde comen souden strijden, waer up Jason andwoerde dat hij om gheen ding teghen zijn vader noch teghen zijn volck vechten en soude, maer hij soude hem doen bidden dat hij hem mit vreden laten woude.³

Als de coninck [158r] dese andwoerde hoerde, beval hij de stat te bespringhen, als hij dede, maer hij was zeer strengelic achterwaerts gheslaghen van die vander stat, die hem vromelic waerden.⁴ En[de] in dier formen⁵ dede de coninck menichwaerfs de stat bespringhen mit luttel profijts, want de stat was zeer starc ende ooc was zij versien mit veel jonghe baroenen, die al te manne ghecomen waeren vander oerloghe vanden coninck van Slavenien.⁶

A ls ghij verstaen moecht, hielt de coninck Eson langhe dit belec voer Olifeernen sonder eenich strijt te hebben.⁷ Hanghende desen tijt Jason ende Mirro ghinghen van costumen in eenen zeer scoenen,

1. maer: boodschap

2. zaeck: oorzaak

3. [Gr 159r] **I**Ncontinent que le roy eson entendy ces nouvelles Il en fu tant courroucie que par asprete de ayr Il en deschira ses vestemens et en larmoya par grant pitie Car Il amoit le lenne enfant et medee de tout son cuer Il dist lors que son filz Iason le comparroit et quil en seroit pugny *comme* celui qui estoit cause de tant de meschiefs Et tantost Il manda a ceulx doliferne quilz yssissent a bataille contre lui surquoy Iason Respondy que pour nulle rien Il ne se combatroit contre son pere ne contre ses gens. Aincois lui feroit requerir quil le laissast paisible /

4. vromelic waerden: moedig weerden — Et lors que eson entendy ceste responce Il commanda de assaillir la cite comme Il fist / Mais ses hommes furent moult asprement reboutez de ceulx de dedens qui se deffendirent celui Iour moult vaillamment /

5. in dier formen: op die manier

6. Et ainsi par plusieurs Iournees la fist le Roy Eson assaillir a petit de prouffit pour tant que la cite estoit forte a merueilles et bien muree / Et avecques ce elle estoit garnie dun grant nombre de lennes et vaillans hommes qui venus estoient en aage competent pour encharger les armes / Depuis la guerre du puissant roy desclauonnye.

7. [Gr 159v] [P 21.2] **C**omme entendre pouez tint le Roy Eson moult longuement son siege deuant la forte et riche cite doliferne sans autres batailles donner ne recevoir dune partie ne dautre.

Des andwoerde hoede beual hi de stat te bespinghe
 als hi dede maer hi was zeer steyghelic achterwaert
 gheslaghe van die vander stat die he vromlic waerde
 En indier forme dede de romme menichwaerde de
 stat bespinghe mit luttel profus wat de stat was
 zeer stat Ende oortwas hi versien mit veel idghe
 baroene die al te manne gherome waerde vander oer
 loghe vanden romme va slauemen

Als ghi verstaet moecht hi de romme Esou
 langhe dit belet voer ohsere sonder eenich
 stent te hebbe hanghende desen tuit rason ende mit
 zo ghinghe va rostumt in een zeer scoene stacht
 toue staende op de vesten vander stat om haer tuit
 verdriuf ziende thoeer ende velt ouer Ende ghinghe
 der zoe diehul dat hi bekende worden Te stont
 alst de romme wiste ontbaet hi een va zyn ridder
 ghenoeint patriolus die alsoe wel en recht scoot
 wat mit den hant boghe dat zint gheint mit en
 was En zeyde hi hem dat hi hem versien sonde
 va pul ende boghe Ende dede se fdaer te waer
 stete in de inchte mit wat vande toren hem be
 louende groete ghyste in dien dat huse doot stote
 de romghime mure als huse zaghe legghen mit
 veruiste vander toren mit rason dat hi daghelus
 dede Dit bosschlein wat ontrent desen toren dat
 rason ende de stont mure quamt als gheset is
 de ridder patriolus daer voere of gheroet is was
 de zacht vander doot des vrom ridder herore

onlin
 dea
 an ra
 s de
 ente
 mude
 se met
 seg
 ude
 iaci
 u ma
 de tye
 bedoot
 En
 ait
 slos
 stat
 gter
 de va
 ende
 bet
 epli
 e va
 ude
 zom
 lalt
 rade
 romme

02

starcken torre, staende up de vesten vander stat, om haer tijt verdrijf ziende theer ende velt over, ende ghinghen der zoe dicwijl dat zij bekende worden.¹ Ter stont alst de coninck wiste, ontboet hij een van zijn ridder,² ghenoeemt Patroclus, die alzoewel ende recht³ scoot mit den hantboghe dat zijns ghelijc niet en was, ende zeyde hem⁴ dat hij hem versien soude van pijl ende boghe, ende [dede hem]⁵ sdaechs te voeren steken⁶ in de ruychte⁷ niet var vanden toren, hem belovende groete ghijfte in dien dat hijse doot scote, de conighinne Mirro, als hijse zaghe legghen int veynster vanden toren mit Jason, dat zij daghelics dede.⁸ Dit bosschkin was ontrent desen toren daer Jason ende de scone Mirro quamen, als gheseit is.⁹

De ridder Patroclus, daer voeren of gheroert¹⁰ is, was de zaeck vander doot des vrome ridders Hectors [158v] van Troyen, als bet verclaert staet in de *Hystorie van Troyen*.¹¹ Ende als Patroclus in dese ruychte gheborghen [was],¹² zijn boghe ende pijlen bij hem, hielt hij

1. Et pendant ce temps Iason et la belle mirro se acoustumerent de venir moult souuent en vne merueilleuse tour de force et de beaulte seant sur la muraille de la cite / Et venoient Illecques pour passer le temps en regardant par la champaigne. les tentes. les trefs et les pauillons du roy eson et des nobles de son royaulme [130r] Et tant y allerent et vindrent quilz y furent recongnuz.

2. ridder: ridders

3. recht: zuiver, trefzeker

4. Hs.: hij hem — **Bellaert [1485]**, fol. l4va: *ende seyde hem*

5. Hs.: deedse

6. sdaechs te voeren steken: voor dag en dauw verbergen

7. ruychte: struikgewas

8. Incontinent que le roy en fu aduerti Il enuoya vng Iour entre les autres lun de ses cheualiers nomme patroclus qui tant bien et droit tiroit de larcq a main que nul autre nestoit a comparer a lui / Si lui dit quil fust garny darc et de sayettes et le fist des deuant le Iour bouter et mucier dedens vng buisson non pas moult loings de celle muraille et tour lui promettant grans dons se de lune de ses saiettes Il sauoit occire la royne mirro quant Il laperceuroit regardant aux fenestres de celle tour.

9. [Gr 160r] Cellui buisson estoit alendroit de la tour ou le preu Iason et mirro la belle royne venoient comme dit est /

10. gheroert: gesproken

11. Le cheualier nomme patroclus dont a present est faite mencion en ceste histoire fu cellui qui de puis fu cause et moyen de la mort du trespreu cheualier hector de troyes comme plus a plain est declairie es fais des troyens

12. Ontbreekt in hs. — **Bellaert [1485]**, fol. l4va: *ende als patroclus in dese ruychte geborchen [l4vb] had sijn boghe ende pijlen bi hem.*

vā troeyen alsbet verclaert staet in de bystorie vā troey
En als patroclus in dese uychte gheborghen zyn bo-
ghe ende pūlen by hem hielt hy hē dact zeer bedet
teho tot dat de auctuē die dese dinghe ter werelt
vast regeret alst hoer beheft de romghumē mīno
ende mīno dact leyde als yn vā gheboe nterbas in
een verueter maet yn en hadde dact mit lāgheghe
wēst als goede frut patroclus froot de romghumē
doer haer hēle dat yn doot voer iason nider viel
En hy sprac doe zeer vrolic wyt dat wyth En
rotam iason was zoē diuulch als moghelic is te
segghē als hy de romghumē doot zach nider storpe
Ende doe hūse vp stēude gaf yn haer gheest doe
begonnē groete tranē ouer zyn aensicht ontuloe
delic te lopen Ende was vā dit onghenul zoē onstelt
zoē onghelūcht dat het gheen creatuē moghe-
lic in ghesuete waer te stelle de hēen rēden en
wūst desghelūc die in de stat waer worden
al mustroof En begonnt te scrijven en te rēten zo
bitterlic mit bedachten zoē groet ia dat gheen dūc
desen te gheleken en is

Wat sal ic hier vp doen hoe soud ic moghē
stellen de tranen noch de bedachten ende
lamentacō bescriuē sonderling die iason dede
Gheer dūc bleef ende stāf dese edel vrou in een
volle zee vā tranen Ende in een minne vā suetheit
En in een fonteyn vol onbegreupelic dūc ia
son en mocht noch in een langhe wīle mit

hem daer zeer bedectelic tot dat de Aventuer, die dese dinghen ter weerelt vast¹ regiert alst hoer belieft, de conighinne Mirro ende [Jason]² daer leydde, als zij van ghewoente wa[ren],³ in een veynster.⁴ Maer zij en hadden daer niet langhe gheweest als goede scut⁵ Patroclus scoot de conighinne doer haer kele dat zij doot voer Jason neder viel, ende hij spranc doe zeer vrolic uuyt dat ruych.⁶ Ende contrarij Jason was zoe drouvich als moghelic is te segghen, als hij de conighinne doot zach neder stor[t]en.⁷ Ende doe hijse up [b]eurde,⁸ gaf zij haeren gheest.⁹ Doe begonnen groete tranen over zijn aensicht overvloedelic te lopen, ende was van dit ongheval zoe onstelt, zoe ongheheucht dat het gheen creatuer moghelic in gheschrifte waer te stellen.¹⁰ De heeren, rid[d]eren¹¹ ende joncfrouwen desghelijcs die in de stat waeren, worden al mistroost ende begonnen te screyen ende te krijten zo bitterlic mit beclachten zoe groet, ja, dat gheen druc desen te ghelijken en is.¹²

1. vast: vast en zeker — brontekst ‘souvent’ (vaak), wat beter is, immers Aventure/Fortuna is de godin van de willekeur, niet van het noodlot.

2. Hs.: mirro — **Bellaert [1485]**, fol. l4vb: mirro ende yason

3. Hs.: was

4. Et lors que patroclus se fu mucie dedens le buisson Il se tint Illec au pres de lui son arcq tendu moult secretement / Et tant que dame fortune qui des choses mondaines souuent Ioue a sa volente amena Iason et la royne mirro en la grosse tour ou Ilz allerent appuier a vne fenestre /

5. scut: schutter

6. Mais Ilz ny orent gaires este quant patroclus le Iuste archier descocha vne saiette sur la noble dame voire tant droit quil lui en percha la gorge et morte la rendu au pres du preu Iason Et apres ce Il parti de son embusche moult Ioyeux — de autograaf leest in plaats van het onaangenaam aandoende ‘juste’ (goede, rechtvaardige) het neutrale ‘bon’ (goede).

7. Hs.: storpen — **Bellaert [1485]**, fol. l4vb: storten

8. Hs.: steurde — **Bellaert [1485]**, fol. l4vb: op boerde

9. [P 21.3] Et au contraire Iason fu si tres couroucie que plus nen pouoit lors quil apperceut sa dame ainsi trebuchier morte / Il la cuida bien releuer a leure que lame lui parti du corps /

10. Adont grosses larmes en grant nombre prindrent a trebuchier de ses yeulx embas en merueilleuse habondance Et fu de ce meschief / Tant desplaisant / tant desole et tant [130v] couroucie quil nest a creature possible de le descripre /

11. Hs.: rideren — **Bellaert [1485]**, fol. l4vb: ridderen

12. Les barons. les cheualiers. les dames et les damoiselles semblablement qui en la cite estoient se prindrent a eulx desconforter / Et se adonnerent a larmoyer et a plourer si tres

W At sal ic hier up doen?¹ Hoe soud ic moghen tellen de tranen noch de beclachten ende lamentacien bescriuen, sonderling die Jason dede?² Seker, dus bleef ende starf dese edel vrou in een volle zee van tranen ende in een mijne van suchten en[de] in een fonteyn vol onbegrijpelic drucs.³ Jason en mocht noch in een langhe wijle niet [159r] spreken, noch hij en conde niet peysen wat hij doen soude, maer int eynde, als hij een luttel bestelt⁴ was, beval hij dat mense vanden toren⁵ droughe, ende de vrouwen namense, beghinnende een nyeu druck, ende droughense in haer camer.⁶

Dese aventuer was terstont al de stat over.⁷ Al de werelt was bedruet, mannen, vrouwen ende cleyne kinderen.⁸ Ten eynde zij was begraven ende haer obsequie⁹ ghedaen coninlic, alst behoort.¹⁰ Ende alst al ghedaen was datter toehoort, up den selfden nacht, als Jason vertoghen was in sijn camer om te rusten, doe ghi[n]g¹¹ hij alleen uuyt der stat wech, dat¹² hij niet de macht en [had]¹³ om an wijf of man

angoisseusement en cris / en regretz et en lamentacions telles que nul autre dueil nest a comparer a cestui.

1. [Gr 160v] **Q**Vest Il sur ce de faire

2. ne comment pourray le nombrer les larmes ne describe les regrets et lamentacions du preu Iason par especial et des cheualiers dames et damoiselles de la cite

3. Certes en plaine mer de larmes et en miniere de sospirs et en soursse dun Inestimable dueil la poure Infortunee dame rendy son esperit par le trou de la sayette du cheualier patroclus qui fu Illec maudit comme celui sur tous autres quilz auoient en plus grant hayne /

4. bestelt: gekalmeerd

5. De vertaling is geïnspireerd omdat de brontekst hier corrupt is. Lees in overeenstemming met de autograaf en het hs. Gruuthuse 'au palais' (naar het paleis) in plaats van "du palais".

6. Certes Iason ne peust parler en grant espace Ne Il ne sauoit pensser quil estoit de faire / mais a chief de piece Il se depporta vng petit de son dueil / Et lors Il commanda que la dame fust portee du palais / et atant les dames et damoiselles la prindrent et en renouvellement de pleurs et de regretz la porterent en sa chambre pour lordonner /

7. Ceste mal auanture fu tantost sceue par toute la cite /

8. tout le monde en demena vng merueilleux dueil hommes / femmes et petis enfans /.

9. obsequie: uitvaart (proteron husteron)

10. Finablement elle fu enseuelie et sepulturee et lui fu fait son royal obseque /

11. Hs.: ghi[m]g

12. dat: omdat

13. Ontbreekt in hs. — **Bellaert [1485]**, fol. l5ra: dat hi *niet* en mocht an wijf of an man oerlof nemen

158
159
spraken Noch hi en conde niet pessen wat hi doe
soude maer mit eynde als hi een luttel bestelt was
beual hi dat mensche vanden forē droughē Ende
de vrouwe namēse beghinnēde een nyen ducht
en droughēse in haer camer Desē auctuer was
ter stont al de stat ouer al de werlt was bedurt
mannē vrouwe en deyne linderē Ten eynde zyn
was begrauē en haer obsequē ghedaen conuict
alst behoort En alst al ghedaen was datter tochoort
op den selfden nacht als iason vortoghe was in
sin camer om te rusten doe ghing hi alleen byt
de stat werch dat hi mit de macht en om an wuf
of man oorlof te wīne zoe veel durs had hi om
de conuictē mitro doot en om den toren die
de conuictē Eson sin vader vop hem had

Des ander dachē als de conuictē Eson vorse
kiet was dat patriolus de conuictē doot
had ghesloten als hi hem beuolen had gheboot
hi ter stont de stat te besprughe Ende als die
vander stat ghebaer worden dat haer vūde
haer mēre begonde te ghenalē souden zyn tot
iason pūemēde hem in sin camer te vūde maer
zyn en vūdes mit de zorghen zyn hem als zeer
vābondert in den tempel Ende voort ouer al
En als zyn zaghen datter myēnet of en wist
te spraken souden zyn tot de poortē vraghe of

oorlof te nemen, zoe veel drucs had hij om der conighinne Mirro doot, ende om den toren die de coninck Eson, sijn vader, up hem had.¹

D Es ander daechs als de coninck Eson versekert was dat Patroclus de conighinne doot had ghescoten, als hij hem bevolen² had, gheboot hij ter stont de stat te bespringhen.³ Ende als die vander stat ghewaer worden dat haer vianden haer mueren begonde[n]⁴ te ghenaken, sonden zij tot Jason, meenende hem in sijn camer te vinden, maer zij en vondens niet.⁵ Do⁶ zochten zij hem als zeer verwondert in den tempel ende voort over al.⁷ Ende als zij zaghen datter nyement of en wist te spreken, sonden zij tot de poortieren vraghen [of]⁸ [159v] zij hem yet ghesien hadden, maer⁹ daer wasser een die seyde dat hij hem had tot sijnder poort zien uuyt gaen alleen,¹⁰ maer meer en wister hij niet of.¹¹

1. Et quant Ilz lui orent fait toutes les serimonies quil appartenoit / En celle nuit mesmes lors que Iason se fu retrait pour aller reposer Iason se parti de la cite tout seul et neut onques le pouoir de prendre congie a homme ne a femme tant auoit le cuer couroucie et dollent pour la mort de la noble dame Et pour le couroux que le roy eson auoit alencontre de lui.

2. bevolen: vertaalfoutje, vermoedelijk onder invloed van “gheboot” — lees: gevraagd

3. [Gr 161r] [P 21.4] LE lendemain au matin le Roy Eson acertene que [131r] patroclus auoit occis la royne mirro dune sayette comme Il lui auoit requis commanda de assaillir la cite /

4. Hs.: begonde

5. Et *quant* ceulx doliferne apperceurent que leurs ennemis approuchoient les murs de leur cite Ilz enuoyerent pardeuers Iason quilz cuidoient trouuer en sa chambre pour laduertir de ces nouuelles / mais Ilz ne le trouuerent pas /

6. Do: Doe (Toen)

7. Adont comme moult esbahis Ilz le alerent querant par leans ou temple et en plusieurs lieux /

8. Hs.: of [159v] of (dittografie)

9. maer: de vertaling is correct, maar de brontekst corrupt, evenals hs. Gruuthuse — lees met de autograaf ‘et’ (ende).

10. Onduidelijk is waarom de vertaler “a leure de mynuit” (rond middernacht) hier onvertaald liet.

11. ¶ Et lors quilz veirent que personne nen sauoit a parler Ilz enuoyerent aux portiers leur demander se point lauoient veu / Mais Il en y ot vng qui respondy que pour certain a leure de mynuit Iason estoit yssu par sa porte tout seul et plus nen sauoit /

of zyn hem yet ghesien hadden maer daer waer een
die seyde dat hy hem had tot sunder poort zien wyt
galm alleen maer niet en wister hy niet of als
de edelen vander stat verstaen hadden dese maer
waeren zyn zeer verstoort En mit sonder reden wat
zyn zaghen dat zyn heer noch vrou en hadden Ende
dat zyn mit synde den rommle Esen hem souden moe-
ten vpyghen Dus hielden zyn ract tsamē Ende flo-
ten dat zyn hem vpyghen souden behouden luf
en goet En horen alre de notabelste vander stat
ende daer toe bequaemste Ende souden se tot den ro-
mme Esen die mit al sunder machet hem betyde
om de stat te berlemmē tot veel plaetfen Ende als
zyn hoer den rommle quam Ende zyn hem ghegruut
hadden als dat behoort zeyden zyn voere als dat
haer romghime doot en begrauē was Ten an-
deiden dat rason wyt der stat werch ghegaen was
Ten deiden dat de stat sondele Ende syndele
was dat daerut zoe was dat die vander stat
mit dan vrede en gheede de Ende dat zyn hem
rommle maken souden ouer hem vp rondinē
dat zyn haer goet en luf mit misdoem en soude
noch roere en gheender maer hoe mit dat
Als de rommle Esen ver seghē mach
stont dat sijn soen rason werch was ghe-
schyden alsoe was hy zeer dromme hoer was
als van dat die vander stat boden dat was
hy mede te pas Ende rosentēde haer begheer

Als de edelen vander stat verstaen hadden dese mare, waeren zij zeer verstoort, ende niet sonder reden, wa[n]t¹ zij zaghen dat zij heer noch vrou en hadden, ende dat zij int eynde den coninck Eson hem souden moeten upgheven.² Dus hielden zij raet tsamen ende sloten dat zij hem upgheven souden behouden lijf ende goet, ende koren twee de notabelste vander stat ende daer toe bequaemste, ende sondense tot den coni[n]ck³ Eson, die mit al sijnder macht hem bereydde om de stat te beclennen tot veel plaetsen.⁴ Ende als zij voer den coninck quamen ende zij hem ghegruet hadden, als dat behoort, zeyden zij voeren in⁵ als dat haer conighinne doot ende begraven was.⁶ Ten anderden dat Jason uuyt der stat wech ghegaen was.⁷ Ten derden dat de stat son[der heer was].⁸ Ende eyndelic, nae dat dAventuer zoe was, dat die vander stat niet dan vrede en gheerde[n],⁹ ende dat zij hem coninck maken souden over hem up condicien dat [h]ij¹⁰ haer goet ende lijf niet misdoe[n]¹¹ en soude noch roeren in gheender manieren, hoe men dat segghen mach.¹²

1. Hs.: wat — **Bellaert [1485]**, fol. 15ra: want

2. Quant les nobles doliferne entendirent ces nouvelles Ilz furent moult troublez et non sans cause Car Ilz regarderent quilz nauoient seigneur ne dame et que par ce Il conuendroit que vne fois Ilz se submeissent au roy eson /

3. Hs.: coni[m]ck

4. Sy orent conseil ensemble et conclurent quilz se rendroient a lui saulf leurs corps et leurs biens / ¶ Adont Ilz esleurent deux des plus nobles cheualiers de la cite et les plus propices a ce faire et les enuoyerent pardeuers Eson qui faisoit a toute dilligence ses apprestes pour assaillir la cite en plusieurs lieux /

5. voeren in: allereerst

6. Et quant Ilz furent venus par deuant lui et la salutacion faicte Ilz lui dirent tout premierement que la royne leur dame estoit morte et mise en sepulture /

7. ¶ Secondement lui dirent comment Iason sen estoit alle de la cite et ne sauoient en quel lieu / — het slot van deze zin bleef onvertaald.

8. Hs.: so[n]delic (contaminatie van ‘sonder’ en ‘eyndelic’) — **Bellaert [1485]**, fol. 15rb: sonder heer was — Tiercement que la cite gisoit et estoit sans seigneur.

9. Hs.: gheerde

10. Hs.: zij — **Bellaert [1485]**, fol. 15rb: hy

11. Hs.: misdoem

12. hoe men dat segghen mach: wat het ook zij — Et finalement lui dirent puis que fortune leur estoit telle que ceulx de la cite ne demandoient que paix et quilz estoient contens de le constituer roy sur eulx par condicion quil ne toucheroit a leurs vies ne a leurs biens meubles quelzconques.

te ende ontfangse in gratien Ende dede ter stont
 vp houden om hem te beropen zeer eeluc omme de
 stat ontfanghen te wesen Ende die vader stat offm
 ghen hem milic Ende brochten hem ten palas se
 En croonden hem conincrouet hant En beloefden en
 ghoete hem mastrap dit gbedatn hi sende veel heen
 nat zyn zoen iason maer zyn verloet hant fut Ende
 keiden weder tot den rommle sonder yet va hem te
 waten want hi wet alstut va een lande mit ander
 munghe fut daer hi veel wonderliker autenturen
 hadden die lang waete te verstaen daer tynde
 dus of was als hi langhe gheide had doer de wet
 zelt was hi in wil Ende had groete begheer te
 gaen zien den rommle zyne vader Ende hem ghe
 made te bidden van dat hi hem ouerhoerich ghe
 weest had ende teghens hem misdaen dat hem
 zeer beroude en boue maten ket was

Dus als ghen ghehoort hebt ghenig de edel prins
 Iason wyt der stat Ende swaelde zoer langhe
 dat hi qua in thessalen en dat niet is mit selfe
 bosse daer medea hant langhe in ghehouden
 had dat zyn mit en hat dan wortelen en vuerhe
 die zyn vat En dan hant was hem zoer dat hi vp
 een nacht va wooffweghe beberighe most mit hyn
 selm daer medea wortende dus vp een dach vat
 huse recht ter sonne ondergaghe Te stont als zyn
 malandere ondergaghen kenden zyn malandaren
 En medea began zeer te weent Ende viel ter acide

Als de coninck Eson verstont dat sijn soen Jason wech was ghescheyden alzo, was hij zeer drouvich.¹ Hoet was, als van dat die vander stat boden, daer was hij mede te pas ende consenteerde haer begheer-[160r]te ende ontvingse in gracen ende dede ter stont up houden om hem te bereyden zeer eerlic om in de stat ontfanghen te wesen.² Ende die vander stat ontfinghen hem minlic ende brochten hem ten palayse ende croonden hem coninck over haer ende beloefden ende zwoeren hem manscap.³

Dit ghedaen hij sende veel heeren nae sijn zoen Jason, maer zij verloren haer tijt ende keerden weder tot den coninck sonder yet van hem te weten, want hij reet altijt van eenen lande int ander menighen tijt, daer hij veel wonderlicker aventueren ha[d],⁴ die lang waeren te verslaen, daer teynde dus of was:⁵ Als hij langhe ghereden had doer de weerelt was hij in wil ende had groete begheerte te gaen zien den co[n]inck,⁶ zijnen vader, ende hem ghenade te bidden van dat hij hem overhoerich gheweest had ende teghens hem misdaen, dat hem zeer beroude ende boven maten leet was.⁷

Dus als ghij ghehoort hebt, ghing de edel prins Jason uuyt der stat ende dwaelde zoe langhe dat hij quam in Thessalen, ende dat meer is, int selfde bossch daer Medea haer langhe in ghehouden⁸ had,

1. [Gr 161v] [P 21.5] [131v] **Q**uant le roy Eson entendy que son filz Iason sen estoit ainsi parti Il fu moult dollent en couraige /

2. au fort touchant les offres des manans et habitans de la cite Il y ot regard et vsa enuers eulx de misericorde. Car de fait Il accorda a ceulx doliferne / tout ce quilz auoient mis en termes / Adont Il fist cesser lassault Et puis se disposa pour entrer honnourablement en oliferne /

3. Sy ne demoura gaires apres quant ceulx de la cite le receurent en leur cite et en leur palais comme leur roy et lui baillerent la couronne sur le chief et lui firent tous hommaige et feaulte / Et fu par celle voy le roy eson roy de oliferne et de mirmidoine /

4. Hs.: hadden — **Bellaert [1485]**, fol. 15rb: hadde

5. Apres ces choses faites et acomplies Il enuoya plusieurs cheualiers apres son filz Iason pour le querir et trouuer mais ceulx perdirent leur temps. Car Ilz retournerent pardeuers leur seigneur sans en rapporter aucunes nouuelles / Car Iason sen alla cheuauchant de pays en pays par maintes Iournees ou Il ot plente de merueilleuses auantures qui seroient longues a racompter / dont la fin fu telle que

6. Hs.: co[m]inck

7. quant Il ot long temps route par le monde Il fu en grant volente de venir veoir le roy son pere et lui crier mercy pour tant quil pouoit auoir desobay a son mandement et mesprins enuers lui. Dont fort estoit repentant.

8. ghehouden: opgehouden

Voer iason vphende hater kint hem biddende om ghe-
nade gracy. Vason dit zinde had medelide van
hater ende beudefe in der hant vpe. Ende vrachde
hater of zn yet had teten of te dinklic segghende da
in hongher had en vanden daghe noch mit gheten
en had doe dede hem medea ter atiden fite om een
luttel hem te ruste. En haelde hem vruchten rleent
noten ende ander cruyden die zn had. En seyde
hem dat in goet rhuert maecte va dat in wat. En
dat zn in een wultute va dat zn daer ghebbeest
had mit anders ghegheten en had.

Als iason dit een zeer deuchdelic prins was
dit hoede va medea. En belitende hater groete
armoede. Want in inachtich en denkende vpe de
oughetalleghe deuchden die zn he niet voortute ghe-
daty had. En hoe dat zn doer liefte va hem ghela-
ten had hater vader en al hater gheslachte om mit
hem te gaen. Ende dat zn va een edelen huise was
als een coninc dochter in nase binder hant. Ende
seyde dat in hater vergaue al dat zn teghenthe
misdaty mocht hebben. Ende dat zn zin weder
soude zin als zn va te werre ghebbeest had. Als
medea verstaet had den goeden wille va hater
heer zn was zoet blide die hater een coninc
gheghene had zn en had zoet blide mit ghebbeest.
Doe zwoer zn. Ende beloefde hem dat zn zin
milt ingtomanc nochoutene pleghen en soude
zn en soude hem eerst te rade roupen. En sliepe.

dat zij niet en hat¹ dan wortelen ende vruchten die zij vant.² Ende dAventuer was hem zoe dat hij up een nacht van nootsweghe herberghen most int huyskin daer Medea woende.³ Dus up een dach vant hijse recht ter sonnen onderganghe.⁴ Ter stont als zij malcanderen ondersaghen, kenden zij malcanderen, ende Medea began zeer te weenen ende viel ter aerden [160v] voer Jason up beyde haer knien, hem biddende om ghenade [ende]⁵ gracij.⁶ Jason dit ziende, had medelijden van haer ende beurdese bij der hant up ende vraechde haer of zij yet had teten of te drincken, segghende da⁷ hij hongher had, ende van dien daghe noch niet gheten [...] ⁸ en had.⁹ Doe dede hem Medea ter aerden sitten om een luttel hem te rusten, ende haelde hem vruchten, cleene noten ende ander cruyden die zij had, ende seyde hem dat hij goet chier maecte van dat hij vant, ende dat zij in een wijltijts van dat zij daer gheweest had, niet anders ghegheten en had.¹⁰

Als Jason, die een zeer deuchdelic prins was, dit hoerde van Medea ende bekende haer groete armoede, wart hij indachtich en[de] denckende up de onghetalleghe deuchden die zij hem hier voortijts ghedaen had, ende hoe dat zij doer liefte van hem ghelaten had haer vader en[de] al haer gheslachte om mit hem te gaen, ende dat zij van

1. hat: at

2. [Gr 162r] SVr celle conclusion. le noble et vaillant prince Iason se mist au chemin tant quil vint en thesalle Mais qui plus est fortune le fist entrer ou bois ouquel medee se estoit longuement tenue / Toutefois elle ny mengeoit fors glans Herbes et racynes

3. mesmement et le *con*straindy a venir vne nuit soy logier en la maisonnette ou medee se tenoit et faisoit sa residence

4. si la trouua vng Iour en son chemin et a heure de soleil couchant

5. Ontbreekt in hs. — **Bellaert [1485]**, fol. 15va: ghenade *ende* graci

6. [132r] tantost que Iason et medee sentre regarderent Ilz recongnurent lun lautre / Atant medee encommenca fort a plourer Et puis se getta a deux genoulx en grant humilite par deuant Iason en lui requerant et criant mercy /

7. da: dat

8. Hiaat — hier ontbreekt: of gedronken

9. Alors le cheualier ot pitie d'elle et la releua par les mains / puis lui demanda selle auoit que boire ne que mengier / Disant quil auoit fain et quen tout ce Iour Il nauoit ne beu ne mengie

10. Adont medee le fist seoir sur la terre pour soy vng petit reposer / puis lui ala querir des glans et des rachines / des petites nois et des autres fruits / Dont len recouure par les bois / et lui dist que Il feist bonne chiere de ce quil trouuoit et que de puis vng certain temps que elle se estoit Illec tenue elle nauoit mengie d'autres viandes.

161

Dit nacht in groeter vruſt rap mit maltrander En ſan
da dat the broech medea begaf haer woinghe En
ghing mit En ghinghe zoe laghe dat zi quamen
in ſtonne Eſon boue dit roete in mirindomten
ghetome Was va oliſteine Als Eſon de romme
Eſo wiſt haer verſamghe ende dat zue eens wa
ren Was hi te vreden hem allen verghende dat
zi yet te ghene he out hoerich ghe weest hadde
Niet langhe hier nae Eſon reſignerde ſin romme
rucht in de hande va iason zyn zoen doe de groete
heft die hi tot medea had als hi toechde Wel
Wat te ſtont als hi vernā dat zi in zyn hof Was
outſinc huſe al zoe calic alſt moghelic Was dus
reſignerden iason ende medea Ende reſignerden haer
ende langhe Ende gheſchichten te zame veel ſroeder
kinderē die nae haer reſigniden maer ir en vinder
h gheen hiſtorie of noch aut tuerē waerich te
vertellen Dus ſal ir hier mede zyn en deſe hiſto
rie biddende minne voerſreue zeer gheduchliche
heer Ende allen den ghenē die truhouden va
deſer hiſtorien ſullen lezen of hoeren lezen dat
zi hi haer gram willen ontſauld ghe dat min
clerē en rinde verſtat mit en heeft romme roet
of begripen

eenen edelen huysse was als een conincs dochter, hij namse bijder hant ende seyde dat hij haer vergave al dat zij teghens hem misdaen mocht hebben, ende dat zij zijn [vrouw]¹ weder soude zijn als zij van te voeren gheweest had.²

Als Medea verstaen had den goeden wille van haer heer, zij was zoe blijde – die haer een³ conincrijck ghegheven had, zij en had zoe blijde niet gheweest.⁴ Doe zwoer zij ende beloefde hem dat zij nimmermeer nigromancie noch toverie pleghen en soude, zij en soude hem eerst te rade roupen, ende slieden [161r] die nacht in groeter vrinscap mit malcander.⁵ Ende sanderdaechs vroech Medea begaf haer woninghe ende ghing mit [Jason]⁶ ende ghingen zoe langhe dat zij quamen in sconincs Eson hove, die corts in Mirmidonien ghecomen was van Olifeernen.⁷

Als Eson de coninck wist haer versaminghe ende dat zis eens waren, was hij te vreden, hem allen⁸ verghevende dat zij yet teghens hem overhoerich gheweest hadden.⁹ Niet langhe hier nae Eson resigneerde

1. Ontbreekt in hs. — **Bellaert [1485]**, fol. 15vb: *ende* dat si hem weder soude sijn als si van te voeren geweest had.

2. [Gr 162v] **Q**Vant Iason qui moult vertueux prince estoit ot entendu la dame et congneu sa tresgrant pourete. Il lui prinst a souvenir des Innumerables biens quelle lui auoit par auant fais / Et comment elle auoit pour son amour habandonne son pere et sa nacion pour aller apres lui / Et aussi quelle estoit de noble maison *comme* fille de roy Il la prinst par la main et lui dist comment Il lui pardonnoit tout ce quelle lui pouoit auoir meffait ne mespris enuers lui / Et de fait lui dist que son plaisir estoit quelle refust sa femme *comme* par auant auoit este /

3. een: de brontekst heeft het over 'het beste en edelste koninkrijk ter wereld'

4. Certes medee Incontinent que elle ot entendu la bonne volente de son seigneur elle fu tant Ioyeuse en son couraige qui lui eust donne le meillieur et le plus noble royaulme du monde elle ne le pouoit plus estre /

5. Adont elle lui Iura et creanta que Iamais ne se mesleroit plus de sors ne denchantemens ne daucuns malefices ne de chose dont Il neust premier la congnoissance et tellement se *conduisi* enuers Iason quen celle nuit Ilz se *reconcillierent* ensemble

6. Ontbreekt in hs. — **Bellaert [1485]**, fol. 15vb: ginc mit *hem*

7. Et le lendemain [132v] au plus matin medee habandonna sa maisonnette et se misrent tous deux au chemin Et tant esrerent par leurs Iournees quilz vindrent a la court du roy eson qui estoit de nouuel reuenue en mirmidoine /

8. hem allen: in de brontekst vergeeft koning Eson alleen Jason. Blijkbaar is hij van mening dat Medea hem niets midaan heeft (ook al was zij schuldig aan de dood van zijn broer Peleus, diens beide dochters, en zijn beide kleinzoons).

9. **¶** Adont le roy eson sachant leur reconciliacion se contenta de Iason en lui pardonnant

sijn conincrijck in de handen van Jason, zijn zoen, doer de groete liefde die hij tot Medea had, als hij toechde wel, want ter stont als hij vernam dat zij in zijn hof was, ontfinc hijse alzo eerlic alst moghelic was.¹

Dus regneerden Jason ende Medea ende regierden haer rijk langhe ende ghecreghen te zamen veel scoender kinderen,² die nae haer regierden, maer ic en vinder gheen historie of³ noch aventueren, waerdich te vertellen.⁴ Dus sal ic hier mede eynden dese historie, biddende mijnen voorscreven, zeer gheduchtichen heer ende allen den ghenen die tinhouden van deser hystorien sullen lesen of hoeren lesen, dat zij bij haer gracij willen ontsuldighen dat mijn cleyn ende ruyde⁵ verstant niet en heeft connen roeren⁶ of begripen.⁷

toutes rancunes et maltalens /

1. ¶ Si ne demoura gaires apres que le roy eson resigna en la main de son filz Iason le royaulme de mirmidoine / pour le grant amour quil auoit a medee comme Il bien monstra Car Incontinent quil sceut quelle estoit arriuee en son palais Il la recueillit le plus honnourablement que possible lui fut /

2. Onduidelijk is waarom de vertaler verzwegg dat zij in grote liefde en eendracht leefden.
3. of: van

4. Et par ainsi Iason et medee regnerent et leur royaulme gouvernerent haultement long temps / Pendant lequel Ilz vesquirent ensemble en grant amour et concorde et orent plusieurs moult beaulx enfans qui regnerent apres eulx dont le nay trouue quelque histoire ou sentence /

5. ruyde: ruw, ongepolijst

6. roeren: behandelen

7. Et pour ce le fineray ceste histoire atant priant a mon deuant dit tresredoubte seigneur / Et a tous ceulx qui le contenu de ce present volume liront. ou orront lire. quil leur plaise de grace excuser autant que mon petit et rude engin na sceu touchier ne peu comprendre *etcetera*.

¶ Explicit